

Στέφανος Ρέγκας, «Η έννοια της όψης στον Spinoza», Τρίτη 18 Φεβρουαρίου 2025, 19.00, Νέο Κτήριο του Τμήματος Ιστορίας και Φιλοσοφίας των Επιστημών (ΙΦΕ), Πανεπιστημιούπολη Ζωγράφου. Διοργάνωση: Σεμινάριο Διδασκόντων, Τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης, Τομέας Φιλοσοφίας και Θεωρίας της Επιστήμης και της Τεχνολογίας.

Περίληψη: Κατά τα τελευταία έτη εντοπίζεται μια διακριτή τάση της βιβλιογραφίας στις σπινοζικές μελέτες (Melamed, Laerke, Shein, Klein, Vermeiren, κ.ά.), στο πλαίσιο της οποίας επιμέρους θεωρίες και περιοχές της σπινοζικής μεταφυσικής αντιμετωπίζονται μέσω της ανακατασκευαστικής έννοιας της όψης [aspect]. Στην παρουσίασή μου θα σκιαγραφήσω ένα επιχειρήμα που ενοποιεί σε ένα σφαιρικό πλαίσιο αυτές τις επιμέρους προσεγγίσεις, καθιστώντας έτσι εφικτή μια συνολική και συστηματική πραγμάτευση του συνόλου των εννοιολογικών σχέσεων που χαρακτηρίζουν τη φιλοσοφία του Spinoza. Βασική θέση του επιχειρήματος είναι ότι εφόσον, υπό μία ισχυρή έννοια, δεν υπάρχει παρά μόνο μία οντότητα στο σπινοζικό σύστημα (ο Θεός, ή Φύση)· και, συνεπώς, εφόσον όλα τα συλληπτικά ενεργήματα αφορούν εκ των πραγμάτων την εν λόγω οντότητα· τότε η λειτουργία της σύλληψης αυτής της οντότητας υπό όλες τις διαφορετικές της όψεις θα πρέπει να είναι ενοποιήσιμη μέσω ενός συγκεκριμένου και συνεπούς τύπου διάκρισης, και να στηρίζεται σε μία θεμελιώδη υποκείμενη κατανόηση της μεταφυσικής ταυτότητας, η οποία διατρέχει το σύνολο του συστήματος. Κατά την ανάγνωσή μου, η σπινοζική οψιακότητα [aspectuality] εκφράζεται στο κείμενο της Ηθικής μέσα από τη δομική πανταχού παρουσία του επιρρήματος quatenus (καθόσον) και συγγενών όρων. Μία από τις σημαντικότερες συνεπαγωγές των παραπάνω συνίσταται στην κριτική εξέταση του ιδιότυπου καθεστώτος ορισμένων μεταφυσικών νόμων, όπως η μεταβατικότητα της ταυτότητας και ο νόμος του Leibniz, στο σπινοζικό σύστημα (σε σύμπλευση με αναλύσεις όπως αυτές των Baxter και Garrett). Συνεπώς, η ανάλυση της έννοιας της όψης δεν αφορά επιμέρους περιοχές ή θεωρίες, αλλά αποτελεί τμήμα της στοιχειώδους εννοιολογικής σκευής που μας επιτρέπει να προσεγγίσουμε τον σπινοζισμό, ως φιλοσοφία που μας ωθεί να σκεφτόμαστε πάντοτε ταυτόχρονα την ταυτότητα και τη διαφορά.